

МАКЕДОНИЈА

СОФИЯ, 1922 ГОД. 28 ФЕВРУАРИЙ

КЖМ Витоша

(Винишка песен)

Виш си вишила, Витошо мила,
Виш си вишила до синјо небе;
Дно си джнила, Витошо мила,
В Средеца града — наша столицина

Дел ти се паднал, Витошо сестро,
Колкото труден, толкоз и славен:
Стожер да бјдеш, стожер народен
На все што носи бјлгарско име.

От Солун, Охрид — наш'те светини
До бели Дунав и Черно Море,
Де шуми Вардар, Јантра, Марица,
Сичко е твое, твоя е грижа.

Виждаш ли, сестро, от вишинето
 С очи ти, мила, сив — соколови.
 Виждаш ли, що е ей там зад Рила
 В земята бойна на Самуила?

Що глас се чуе, глас непонятен?
 Ветър ли вее, гърмеж ли гърми,
 Земя ли тътне, или се тресе,
 Или се борие от корен корнат?

— Ох братко, братко, братко юнако,
 Що да ти кажа как да ти кажа! —
 Ни ветър вее, ни гърмеж гърми,
 Ни земя тътне, нито се тресе,
 Най е до Бога отчаян писък
 От мъжи страшни, люти, нечути:
 Ей там вѣв Скопско, Кочани, Малеш,
 В Щип, Куманово, в Кратово стръмно
 Мало-големо е пропищело,
 Мало големо, мъжко и женско.
 Нашл агата момент удобен
 Да приповтори стара си песен:
 Пжклени мъжи, сеч за раята,
 Водата спие — рая не спие,
 Аман, аман, веч от тез гяури, —
 Учи ги, учи — люде не стават,
 Батак им кажа — Батак забравят;
 Чакай тогава сами да видят,
 Какво е нещо урок османски.
 И на ти зверства, с каквито само
 Турчин се слави на тоя бел свет;
 Бесене на ти с глава надолу,
 Менгеме, спици, жара — железоз,
 Очи настрана, челюсти криви...
 И що ли още, Господи мили!
 Витошо мила, говори харно!...
 — Менгеме, спици, жара железоз,
 Очи на страна, челюсти криви?...
 — Я ами лудост, я чест семейна,
 — И чест семейна, и лудост, лудост.
 — Ох, смърт къде си? ела по-скоро!
 Сега ми требаш сладка, богатка...
 Но не — отплата! Да, да — отплата!
 — Така те сакам, братко юнако!
 Не отчаяне, ами отплата.

Сжлзи — разбирам — кървави жедни:
Сърдце е меко, чувства сж нежни,
Но отчаяне — туй не разбирам.
Па хай да беше преди години,
Кога народа джлбок сжн спеше;
Ами и днеска, днеска когато
Земята майка складове ражда:
Пушки, патрони, динамит, бомби;
Днеска когато смъртта е нищо;
А пжк затвора нищо от нищо;
Кога сред мъжи селяк ти казва:
— Удрете, турци, аман не викам;
Снага ми страдна в земя ще иде,
Душа ми една небо ще види —
Удрете, вжлци, туй нам остава;
Когато попа бият, пребиват,
А той им хули закон и вера;
И син учител — юнак идеен,
За да покаже йощ по-релефно
Как се презира живота робски
Заради скжпа, сладка свобода —
„Е стига турци, стига им казва,
Архива щете — елате с мене.“
Над карпи страшни, пропасти земни.
Па виком викне: „живей, народе!“
Часжт е турски — бжднина твоя!
Па риком рипне в бездна джлбока
За да отскочи на сто парчета...
— Витошо сестро, що ми приказваш?
— Що е пред очи, това приказвам.
Раята клета — рая веч не е:
Калени мъже, калена челяд.
Човека презрен — унижен, смазан,
Сега го нема, сега е други:
На ржце плюнал — човек застанал,
Па що Бог даде и чест юнашка.

Валандовска песен

Беласице, Беласице, майчице,
Ой те тебе, ти юнашка иланино.

По планина, по рудина
Стадо блей,
Млади овчар гласовита
Песен пей.
Не е песен като песен
Из уста,

Най е песен што покртја
 Джи-душа:
 „Удри, удри, поган турчин,
 Колко шеш,
 „Ей и ржжеи — можеш да ме
 Опечеш.
 „Бой ли, жар ли, ил бесило
 Сè едно,
 „Сè не мож изтржгна слово
 Ни едно.
 „Тоз език бих аз откжснал
 На часжт,
 Щом би држзнал да издава
 На врагжт.
 „Не една смжрт — девет да сж,
 Пак сжм той,
 „А кат мене *кржстени*
 Немат брой.
 Даскалов потжрси в пропаст
 Покой драг,
 Чемков, Лазов и Гавазов
 В миг *шестак*.
 * * *
 „Де, горя ме, бесен песу.
 Де, горѝ! —
 „*Душа давам — не издавам*
 Разбери!
 „Таз земя, што ражда роби
 Века пет,
 „Знай да ражда и юнаци
 Редом, ред.
 „Най-насетне, — тресни, пукни,
 Главо, хей, —
 Свободата — денницата,
 Ще изгрей!

ЗАТОЧЕНИК И СОКОЛ

Дейди соколе, соколе,
 Соколе, сиви соколе,
 Соколе, рожбо балканска,
 Соколе, родо хайдушка,
 Хайдушки другар най-малжк
 Юнашки бжрзи послушник!
 Днес е Гйоргиовден соколе
 Утре-задутре май месец*)

*) Тогава по стар стил.

Гиздава пролет настъпи
 Гиздава, още весела; —
 Я летни, братко я летни,
 През Бело море в нашенско
 Там край белаго Вардара,
 Че се извиши, извиши
 Над Ирин-Пирин планина;
 И много здравје занеси,
 И много здравје донес ми!
 Ако аз, братко, не мога,
 Ти барем иди да видиш
 Онази гора зелена,
 Онази вода студена,
 Туй хайдушкото сборище
 И самовилско хорище...*)

*) „Три пжти бех в затвор, три стихотворения написах, и трите хубави“. — така ми каза Христо Матов при един интимен разговор в Скопие. И за да не ми се види за самохвалство, че и трите са хубави, той ми разправи, как на една вечеринка в Славянска беседа било декламирано едно от тези стихотворения, а именно „Валандовска песен“; публиката викала „автора, автора!“ Ала никой не знаел, кой е автора, а и последния се потаил сред публиката. Сжс стихотворението „Кжм Витоша“ Христо Матов сжщо можеше да се гордее, защото то бе една от най-популярните песни на времето.

Песента „Кжм Витоша“ е написана по случай „Винишката афера“ в Куршумли-Хан, главният тогава скопски затвот. Тази афера избухна на 15/27 ноември 1897 год. и бе предизвикана от една разбойническа банда, която била образувана в Кюстендил, отишла в Виница, убила Кязим-ага, задигнала от касата му 7-800 лири турски и се вжрнала в Бжлгария. Турската власт, дирейки авторите на това убийство, се натъкнала на революционното сжзаклятие, като открила в селото 50-на пушки, 20-на бомби и неколко газени санджци с патрони и барут. От Кочанско аферата се разшири по цялия почти Скопски санджак. По този случай беха бити 110 души, изтезавани 85, умрели от изтезания 5, убити 5, и обезчестени (жени и мжже) 13. Арестувани беха 528, избегаха 300 души. Осждени беха на 101 год. и изпратени на заточение в Подрум Кале (Мала-Азия) 8 души, 2 на три години. Освен тех като убийци на Кязим Бега и техни сжучастници един бе осжден на смжрт и 11 на 15 годишен затвор. Последните всички невинни.

Валандовската песен е писана през пролетта 1899 год. в Солун по случай Валандовската афера. На 7/20 декември 1899 год. бе открита една революционна чета в с. Валандово (Дойранско). Многочислена потера обградила на мржкване селото и през целата ноц се водила престрелка и паднали убити две заптиета. Заранта потерата

нахлува в селото и извжршила ужаси. Били бити и изтезавани 150 селяни, а арестувани 95. Тази афера засегна много села от Дојранската, Гевгелијската и Енидже Вардарската кази.

Третото стихотворение — Заточеник и Сокол — е писано на заточение в Подрум-Кале (Мала Азија) през пролетта на 1902 година.

На 5 февруари 1901 год. Солунската полиција залови двама члена на Вжтрешната организација, едина от които, не можејќи да понесе жестоките изтезања, разкри на власта много тайни работи и лица в Солун и санджака, учествуващи в организацијата. От Солун аферата се разпростре в Кукушко, Гевгелијско, Дојранско, Воденско и Тиквешко. Всичко беа арестувани 188 души, от тех 101 осждени, от които 9 души на смјрт. На 6/19 јули 40 души от затворниците беа изпратени на заточение в Подрум-Кале. Между тех бе и Христо Матов, член на централниот комитет. На 8/21 август беа изпратени на заточение в Азија още 44 души от арестуваните. (Из мемоара на В. Орг.)

„Кжм Витоша“ до 28 стих препечатваме от Скопскиот в. „Родина“ бр. 200, 2 декември 1916 год., а от 28 стих до крајот от „Бјлгарска Звезда“, сборник от стихотворенија за младежи и любители. Сјстави Цанко Попов, Тјрново 1905 год. Подписана е с псевдонима Брут. (В сбирката стои Брат).

„Валандовска песен“ вземаме от Революционен Лист год. 1 № 20, 15 септември 1905 год. Подписана е с псевдонима Аристид.

„Заточеник и Сокол“ вземаме от Скопскиот в. Родина бр... май. 1918 год. Не помня, дали песента е цела. Даде ми ја за печат самия Хр. Матов, но по-рано кжде е печатане не си спомням да ми каза.

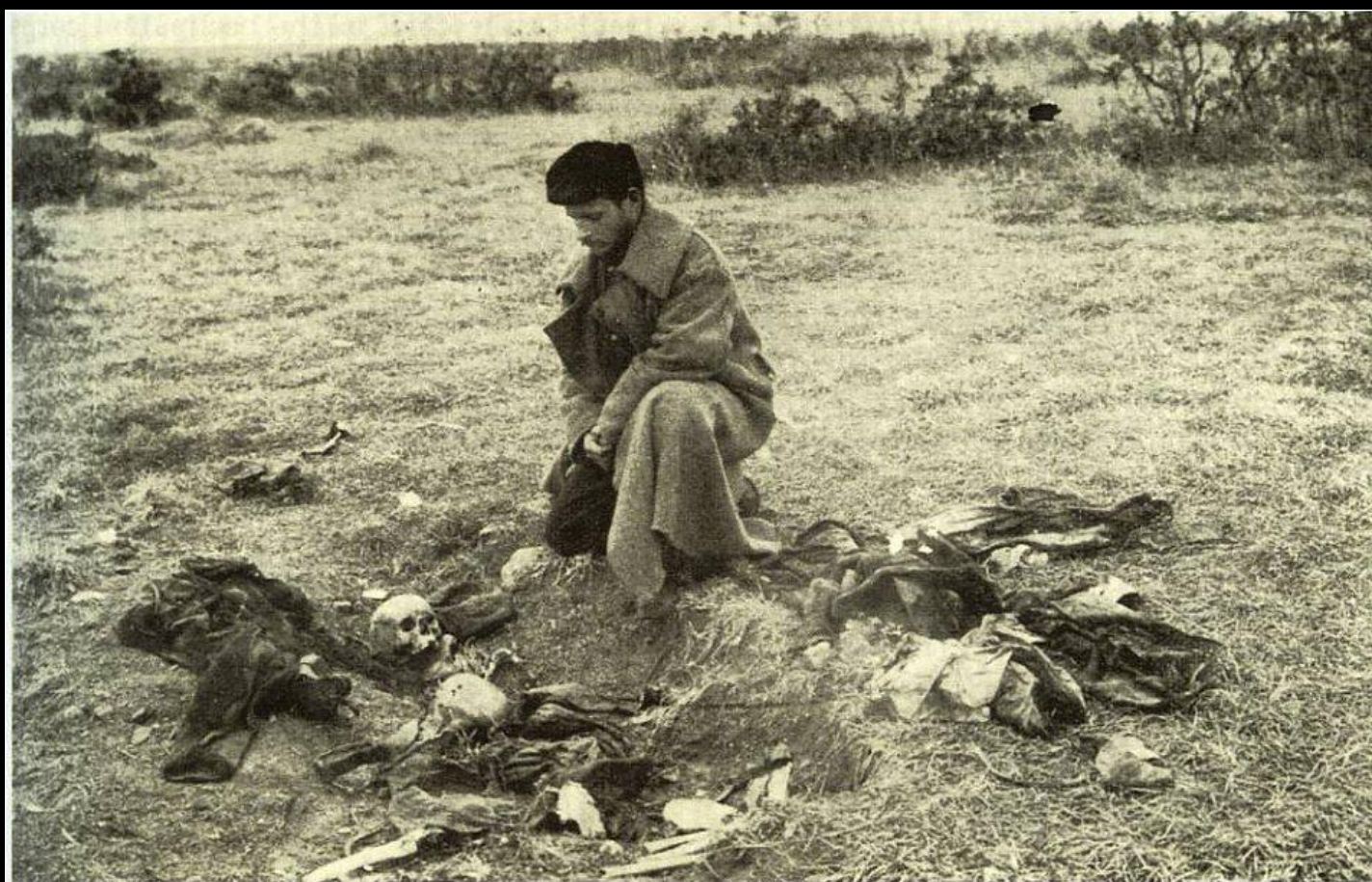
Г. Баждиров

Още стотици книги на дейци родени
в географска област Македония
може да намерите на:

www.strumski.com

Библиотека „Струмски“
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres